

העיניים של המדינה

דן בן-דוד

ביקור במוזיאון הפלמ"ח, לא זה של הסרט והאפקטים שבבניין המרכזי, אלא אולם התמונות המתיישנות מאחור. תמונה אחר תמונה של הלוחמים בחטיבת הרא"ל (אבא) וחטיבת הנגב (אמא), הכשרת כנרת, הכשרת נען-גבולות והקמת קיבוץ מלכיה על גבול לבנון – והעיניים שאינן עוזבות אותי מאז. אלה הן העיניים הנוצצות של דור צעיר, יפה תואר ונאיבי בצורה שקשה לתאר, של "האמיני, יום יבוא" אשר ביכולתו להקים כאן את מה שאחרים אמרו שבלתי אפשרי.

כל אחד מוזמן לשים במשבצת "פלמ"ח" את הרקע האישי הרלוונטי שלו – הגנה, אצ"ל, וכו' – כי אין זה סיפור משפחתי, אלא סיפורו של דור שלשורותיו התווספו עולים שממרביתם נלקח הכל לפני בואם. צברים ועולים – אנשים רגילים שיצרו כאן משהו גדול מן החיים בכח אמונתם ובגבורתם.

הברק בעיניים אינו רק נחלת הורינו בצעירותם. הוא גם נחלת דור ילדינו. אני רואה אותו כל יום באוניברסיטה בה אני מלמד. הוא נמצא בעיני ילדי וחבריהם המשרתים היום בצה"ל והלומדים בתיכונים. זהו דור שעבר באומץ וברוח בלתי נלאית ארבע שנים מהקשות שידענו מאז תש"ח. אלה עיניים מלאות חיים ותקוה, הסומכות עלינו לספק להם את הכלים להתמודדות תעסוקתית נאותה בעולם פתוח ותחרותי שבו יוכלו לחיות – וכעבור שנים, להזדקן – בכבוד.

פעם, נצצו כך גם העיניים שלנו, הדור שהציל את המדינה בששה ימים וביום כיפורים אחד שנמשך שלושה שבועות מהגהנום, שהוכנס ללבנון ונשכח שם במשך 18 שנה. הדור של "מחר" ו"בשנה הבאה". הדור שעייניו בגרו מאז, שמאמין פחות, ציני יותר, ובחיי היום יום המטורפים והלחוצים, גם לפעמים שוכח מה באמת מוטל על מי שלקח את השרביט מהוריו ויצטרך יום אחד למסור אותו לילדיו.

דור המייסדים האמין יותר, ופחות עסק בתכנון עתידו הפרטי. האמינו שאם כל אחד יתן כתף, הכל יהיה בסדר. עם השנים, רבים הצליחו מאוד לעשות לעצמם ולביתם – ולהם ישר כח. אך רבים מדי נשארו ללא כל בבגרותם. אילולא מערכת המסים ותשלומי ההעברה, 59% ממשפחות הקשישים היו חיות מתחת לקו העוני. קשה להאמין עד כמה אותם עמודי התווך תלויים היום באחרים.

במדינת ישראל, תחולת העוני הינה בין הגבוהות בעולם המערבי. לפי דו"ח העוני האחרון, כחמישית מהמשפחות שחיו מתחת לקו העוני (לפי הכנסתן נטו) בשנת 2002 היו משפחות של קשישים. בשנת 2003 חלה החמרה ניכרת כאשר חצו עוד 26,400 משפחות את קו העוני בדרכם למטה – יותר מ-50% מהם קשישים. ומהו קו העוני שרבים כל כך לא הצליחו לעבור? 1,736 שקלים ליחיד ו-2,777 שקלים לזוג.

אפשר להבין ואף להסכים לרצונה של הממשלה לנקוט במהלכים שיגבירו את שיעור ההשתתפות בכח העבודה שהינו בין הנמוכים בעולם המערבי. אך מזמן כבר היינו צריכים לעבור מסיסמאות רדודות להפעלת שיקול דעת. תיפתחו את אלבומי התמונות המצהיבות ותביטו בעיניים של הצעירים שבנו לנו מדינה. הם כבר תרמו את שלהם.

תקציב מדינת ישראל ללא הוצאות בטחון – כלומר, התקציב האזרחי בלבד – הינו גבוה בעשרות מיליארדי שקלים מהממוצע של מדינות המערב. אנו מוציאים סכומי עתק מעבר למקובל במדינות נאורות לכיוונים שאינם צבאיים. במילים אחרות, כסף לא חסר כדי לעשות את מה שצריך.

יש מספיק כדי לאפשר לדור המייסדים לחיות בכבוד המגיע ולהעניק לו – ולכל עם ישראל – טיפול רפואי של עולם ראשון במקום במסדרונות בתי חולים כמו עניים בפתח. יש די והותר כסף לאפשר סל בריאות המכיל בתוכו את ההערכה הרבה שלנו לצעירים התמירים והגאים שבתמונות.

יש לנו חוב גדול. זו עונת התקציב – והשרביט בידינו. הכל עניין של סדר עדיפויות.